

УДК 663.52: 62-631.4

ПРІОРИТЕТНІСТЬ РОЗВИТКУ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ У ВИРОБНИЦТВІ БІОЕТАНОЛУ В УКРАЇНІ

Климчук О.В., кандидат с.-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет

Наводиться комплексна характеристика вітчизняної промисловості, з висвітленням її технічної відсталості та низької інноваційної активності суб'єктів господарювання, що посилює технологічну залежність України від інших країн світу. Акцентується увага на ощадливому використанні паливно-енергетичних ресурсів як важливої складової соціально-економічного та виробничого механізму подолання кризового стану в економіці нашої держави, що пов'язано з конкурентоспроможністю виробництва та з економічною незалежністю. Проведено критичну оцінку сучасного стану спиртової галузі та виявлено значні вільні потужності, завантаження яких, в першу чергу, має бути виробництвом біоетанолу-сирцю з подальшою переробкою в біоетанол.

Для здійснення економічного прориву в умовах членства України в світовій організації торгівлі та входження в ЄС розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалена Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року [1], в якій акцентується увага на тому, що вітчизняна промисловість характеризується технічною відсталістю та низькою інноваційною активністю суб'єктів господарювання і, як наслідок, посиленням технологічної залежності від інших країн світу. Тому основними шляхами реалізації даної програми визначено активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності, накопичення та використання у виробництві науково-технологічного, ресурсного та інтелектуального потенціалу. Ощадне використання паливно-енергетичних ресурсів повинно розглядатися як важлива складова соціально-економічного та виробничого механізму подолання кризового стану в економіці нашої держави,

що при значному дефіциті енергетичних ресурсів для України пов'язане не тільки з конкурентоспроможністю її товарів, але й з економічною незалежністю.

Одним із головних напрямів зазначеної програми є запровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій, освоєння промислових технологій виробництва моторного палива з рослинної сировини, використання в технологічних процесах альтернативних і відновлювальних джерел енергії та сировини, в тому числі біоетанолу. При цьому до загальнодержавних пріоритетів відноситься впорядкування переліку стратегічних підприємств, до яких належать і заводи спиртової галузі, проведення науково-технічного аудиту щодо їхнього інтелектуального потенціалу та його спрямування на інноваційну модель розвитку.

Якщо сьогодні говорити про стан українських виробників спирту, то ситуація тут виглядає дуже тривожною. На думку аналітиків, близько 50% спиртових заводів України збиткові. Тому одним із пріоритетних напрямків виходу із даної ситуації – промислове виробництво біоетанолу.

Річна потужність спиртових заводів України становить близько 70 млн. декалітрів, при загальній потребі – 28-30 млн. декалітрів. Тому завантаження вільних потужностей спиртових заводів на виробництво біоетанолу-сирцю з подальшою переробкою в біоетанол на великих заводах із зерновою сировиною дозволить значною мірою вирішити їх сировинну та екологічну проблему, зберегти робочі місця, зняти соціальне напруження в районах розташування цих заводів, забезпечити надходження податків до місцевих бюджетів та раціонально використати післяспиртову барду на відгодівлю худоби [2].

При сьогоднішньому технічному стані більшості спиртових заводів держави в собівартості біоетанолу із зерна на сировину припадає 25-27 грн./дал, а на енергоносії – 6-8 грн./дал. В цілому ж при виробництві етилового спирту на його ціну найбільше впливають вартість сировини, води, пари, а також зарплата і податки. Так, для випуску одного кубометра біоетанолу спиртові заводи України споживають 9,6 тонни пари, в той час як в США і Європі для цього використовують 4,2 тонни [3].

Технологічний та енергетичний аудит, проведений концерном “Укрспирт” з залученням наукових установ показав, що значна кількість спиртових заводів використовує енергоємне фізично і морально застаріле обладнання та застарілі енерго- та ресурсоміні технології. Недотримання оптимальних умов проведення технологічного процесу, зменшення потужності виробництва нижче номінальної, збільшує питомі витрати енергоносіїв. Незважаючи на те, що в останні роки спостерігається позитивна тенденція щодо зниження питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів, є ще багато резервів, які можуть дати суттєвий позитивний результат економії кожного підприємства [4].

Розвиток біоетанольної галузі в Україні зумовлюється не тільки високою залежністю країни від імпорту енергоресурсів, а й необхідністю мати резервні потужності для переробки надлишку виробленої продукції, зважаючи на циклічний характер аграрного виробництва. Наша держава споживає набагато більше, ніж виробляє основних енергетичних ресурсів: нафти сирової – в 3,2 рази; природного газу – в 3,4; дизельного палива – в 1,3 та бензину моторного – в 1,5 рази. При цьому слід зважати на всезростаючі ціни на енергоресурси, що зумовлюють потенційно високий попит на біоетанол, особливо у зв’язку з вимогами Кіотського протоколу, та необхідність використання надлишку виробничих потужностей цукрових і спиртових заводів [5].

Сировиною для виробництва біоетанолу можуть бути всі цукроносні та крохмаленосні сільськогосподарські культури (цукрові і кормові буряки, картопля, кукурудза, пшениця, ячмінь та ін.). Так, із досвіду Європи відомо, що у Франції віддають перевагу виробництву етанолу із зернових культур, оскільки середні врожаї кукурудзи, пшениці й тритикале переважають 8 т/га, а також із цукрового буряка (60-80 т/га) [6].

Аналізуючи світовий досвід, слід відзначити, що для виробництва біоетанолу в Україні потрібно інтенсивніше впроваджувати альтернативні культури, які є потенційною сировиною для переробки на даний вид біопалива і можуть бути конкурентоспроможними. У переліку альтернативних культур

найбільш привабливими є цукрові буряки, які можна переробляти безпосередньо на цукрових заводах в концентрований 25% сироп з подальшою переробкою на спиртових заводах.

Таким чином, для суттєвого збільшення в енергобалансі України обсягів паливно-енергетичних ресурсів, вироблених із нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, необхідно наполегливо проводити організаційну роботу та створювати об'єкти альтернативної енергетики за найбільш перспективними технологічними напрямками щодо отримання сумішевого рідкого біопалива. Широкомасштабне виробництво біоетанолу в Україні можливе тільки за умови його конкурентоспроможності, порівняно з іншими паливними оксигенатами та бензином. Також потрібно здійснити першочергову реалізацію інноваційних проектів, спрямованих на зниження енергоємності та ресурсовитратності виробництва, що особливо актуально для спиртової галузі – однієї з найбільш енерго- і ресурсоємних в агропромисловому комплексі нашої країни.

Для зменшення залежності спиртової галузі від наукоємних технологій іноземних країн, необхідно за державної підтримки розробити програму здешевлення біоетанолу, підвищення його конкурентної спроможності за рахунок оптимізації сировинної бази, комплексного використання сировини, зменшення енергоспоживання на всіх технологічних стадіях та створення енергоавтономного виробництва. Потрібно здійснити запровадження обліку біомаси для виготовлення біопалива та біокомпонентів із веденням державного реєстру виробників біологічних видів палив.

При цьому нагальними питаннями виступають оцінка ринкової вартості об'єктів етанольної структури; проведення технічної експертизи сучасного обладнання для виробництва спирту етилового; розрахунок економічної ефективності виробництва біоетанолу; узгодження різних міжнародних стандартів з українською нормативною базою тощо.

Список використаної літератури

1. Розпорядження КМ України від 09.07.2008 р. – №947-р.

2. Калетнік Г.М. Розвиток ринку біопалив в Україні: Монографія. / Г.М. Калетнік. – К: “Аграрна наука”, 2008. – 464 с. + кольор. вкл.

3. Пущик Є. Чому в Україні відсутнє виробництво біоетанолу?
<http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=4409>

4. Шиян П.Л. Інноваційні технології спиртової промисловості. Теорія і практика: Монографія / П.Л. Шиян, В.В. Сосницький, С.Т. Олійнічук. – К.: Видавничий дім “Асканія”, 2009. – 424 с.

5. Калетнік Г.М. Біопаливо. Продовольча, енергетична та екологічна безпека України: Монографія/Г.М. Калетнік. –К: “Хай-Тек Прес”, 2010.– 516 с.

6. Калетнік Г.М. Розвиток ринку енергетичних культур для виробництва біоетанолу / Г.М. Калетнік // АгроІнком – 2008. – №5-6. – С. 10-15.